

Rukopis pod naslovom *The Critical Aspects of neo-Victorian Fiction* (*Kritički aspekti neoviktorijanske književnosti*) u autorstvu Danijele Petković na primeru šest odabranih predstavnika neoviktorijanskog stvaralaštva analizira različite mehanizme i pojavne manifestacije moći u kontekstu devetnaestog veka, ali podjednako i u savremenom neoliberalnom i postmodernom poretku. Osnovno kritičko i metodološko polazište ove studije predstavljaju teorijske postavke Mišela Fukoa, te njegov pojam (bio-)moći, čija se pojava skicira u njegovim kapitalnim istorijama nastanka moderne seksualnosti, modernog zatvorskog sistema i moderne medicine. Moć, pokazuje Fuko, na prelazu između epoha prestaje da bude skoncentrisana u rukama pojedinca (vladara) i prerasta u difuznu, anonimnu mrežu odnosa koji predstavljaju osnovnu potku (kapitalističkog) društvenog uređenja.

Rukopis Danijele Petković pokazuje ne samo temeljno poznavanje Fukoovog teorijskog opusa, već i izuzetno široko poznavanje kritičke teorije uopšte, pa autorka svoje osnovno teorijsko polazište kroz čitav tekst koriguje i obogaćuje uvidima drugih teoretičara (Batler, Mbebe, Agamben i mnogi drugi). Na taj način se postiže ne samo bogatstvo teorijskih matrica za tumačenje romanâ, već i hvale vredan kritički odnos prema odabranom teorijskom okviru, pa se autorkin tekst može čitati kao svojevrsan dijalog s teorijom, koji kroz pažljivo odabran književni korpus ukazuje na njena slepa mesta, nedoslednosti i kontradikcije. Autorka se na sličan način odnosi prema žanrovskim definicijama neoviktorijanske književnosti, pre svega prema rasprostranjenom nekritičkom prihvatanju obeležja „istoriografska metafikcija“, koje se u neoviktorijanskoj kritici ponekad koristi gotovo po inerciji. Pored teorijskih izvora, autorka svome tekstu dodaje i pomno istražen društveno-istorijski kontekst koji romani tematizuju, dok istovremeno upućuje na obilje tekstova koji se bave savremenom problematikom, kako naučnih studija tako i tekstova iz dnevne štampe, dosledno pokazujući kako društveni procesi koji stoje iza uočenih podela, stereotipa ili isključenja – drugim rečima, mehanizmi moći – tvrdoglavo opstaju i danas. Ovako konstruisanom metodološkom okviru svedoči i obimna, raznovrsna i relevantna bibliografija.

Opisanu metodologiju autorka primenjuje kroz analizu šest neoviktorijanskih romana, koji na različite načine ilustruju delovanje moći na obespravljenе i marginalizovane društvene subjekte, odnosno mehanizme rodnog, seksualnog, rasnog, kolonijalnog, klasnog, ekonomskog, jurističkog i drugog nasilja kojima se potlačenima oduzimaju prava, dostojanstvo i ljudskost, a najčešće i život. Pomnim čitanjem romana koje analizira, uz obilje citata, autorka postiže precizno argumentovana, nijansirana tumačenja svoga korpusa. Bilo da se radi o fiktionalnoj biografiji Sare Bartman, „Hotentotske Venere“, romanu *Star of the Sea* koji dokumentuje irska stradanja iz doba gladi, ili romanu *The Dress Lodger* gde se kroz lik deteta s retkom srčanom anomalijom postvaruje delovanje medicinske (anatomske) moći, autorkina analiza, u skladu s najavom s početka rukopisa, temi moći pristupa prvenstveno iz perspektive potlačenih, ukazujući na pogubne, dehumanizujuće posledice njenog delovanja. Romani, analiza to jasno pokazuje, ilustruju kako se neposredno na udaru moći, kao vidljivi podsetnik na njeno delovanje, nalaze telo i telesno – kao označitelj razlike, predmet istraživanja i pogleda ili primalac sankcije. Posebna pažnja posvećena je paralelama između zlostavljanja ljudskih i neljudskih životinja, te predstavama bestijalnosti i animalnosti u službi konstruisanja društveno obeleženih, nepoželjnih jedinki na koje moć usmerava svoj kazneni i korektivni potencijal.

Iako se Danijela Petković u naslovu opredeljuje za sintagmu „kritički aspekti“, u precizno obrazloženoj težnji da ukaže na sudbinu političkog otpora u neoliberalnoj ekonomiji, njen tekst dosledno artikuliše i jasan politički stav koji se može posmatrati kao značajan doprinos kritičkom dijalogu, i to ne nužno samo u okvirima književne kritike. Upravo se u tome ogleda naročita vrednost ovog rukopisa. U vremenu u kojem društvo na međunarodnom planu doživljava krizu humanističkih vrednosti, kada konzervativni zaokret ka antihumanističkim stavovima pogađa i najliberalnija društva (stoga je naročito značajno što autorka analizira i roman čija se radnja odvija na Islandu, koji danas važi za jedno od najprogresivnijih društava), književnost i kritika u prilici su, pa i u obavezi, da ukažu na društvene i političke mehanizme pomoću kojih se mukotrpno osvojena prava relativizuju i razaraju, a ukazivanje na diskriminaciju, represiju ili zločin redefiniše kao oblik diskriminacije sam po

sebi (jer *svi* životi su važni, nasilje je nasilje, dok se govor mržnje pravda kao tekovina demokratije). Kritičar Piter Tali nas podseća na funkciju književnosti kao svojevrzne mape koja čitaocu pomaže da se orijentiše u svetu u kome živi; tome se može dodati da književna kritika, u svom najboljem obliku, ima sličnu funkciju. Rukopis Danijele Petković svakako je odličan primer za to.

doc. dr Viktorija Krombholc

Odsek za anglistiku

Filozofski fakultet Univerziteta u Novom Sadu